

Tudatos gyermekvállalás és anyagi biztonság

Betekintő

A nagymintás ifjúságkutatás legfrissebb eredményeiből kiderül, hogy a magyarországi fiatalok házasság- és gyermekpártiak. A 15-29 éves, még nem házas megkérdezettek közel háromnegyede szeretne házasságban élni és a gyermektelenek túlnyomó többsége szeretne gyermekeket. A gyermekvállalási tervek megvalósítása szempontjából az anyagi helyzet kiemelkedően fontos, a fiatalok kétharmada ettől teszi függővé, hogy vállal-e (még) gyermeket.

A fiatalok családalapítását és gyermekvállalását ösztönző támogatások közül a legismertebb a CSOK, amelyet a válaszadók 83 százaléka ismer. A támogatások és a gyermekvállalás kapcsolatát vizsgálva a támogatások közvetett, megerősítő hatását igazolják az adatok.

Házasság- és gyermekvállalás

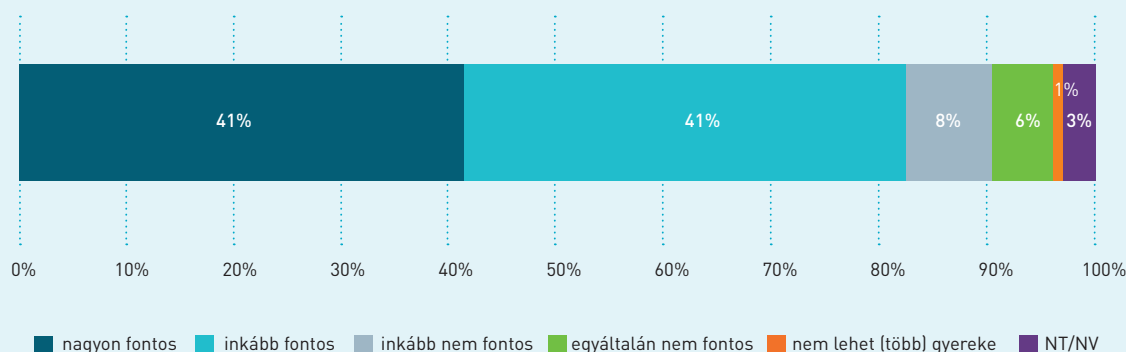
A világ fejlett társadalmaira az elöregedés jellemző. Ennek pozitív következménye, hogy egyre magasabb megélt életkorra számíthatunk. Negatívuma a születések számának visszaszorulása, amelynek többek között a jövőbeli eltartóképessegre van hatása. Társadalmunk jövőjét tekintve alapvető kérdés, hogy a fiatalok mennyire tartják fontosnak, hogy családot alapítsanak és gyermekeik legyenek, továbbá érzékelhető-e döntéseikben az elérhető támogatások hatása? Rövid elemzésünkben a nagymintás ifjúságkutatás legfrissebb eredményeire támaszkodva bemutatjuk a 15-29 éves magyarországi fiatalok családalapítási és gyermekvállalási terveit és motivációit. Továbbá megvizsgáljuk a családalapítást és gyermekvállalást ösztönző támogatások esetleges hatásait.

A Társadalomkutató által 8000 magyarországi 15-29 éves fiatal megkérdezésével készített reprezentatív kérdőíves kutatás eredményei szerint a fiatalok 11 százaléka házasságban, 15 százaléka életjárási kapcsolatban él, háromnegyedük azonban egyedülálló. Az egyedülállók aránya az elmúlt évtizedekben lassú növekedést mutatott (Domokos et al., 2021). Az egyedülállók többségnek párkapcsolata sincs, tehát az összes magyarországi 15-29 éves fiatal közel fele nem csak hivatalos státuszát tekintve egyedülálló, hanem ténylegesen sincs párkapcsolata. Az egyedülállók arányának

növekedése a pártalálás nehézségére hívja fel a figyelmet, amelyet a fiatalok maguk is érzékelnek. Csupán kevesebb mint harmaduk ért egyet azzal az állítással, hogy manapság könnyű párt találni. Ugyanakkor törekszenek a párkapcsolat kialakítására, több, mint 80 százalékuk randizott már és a házasság eszménye is népszerű a fiatalok között. A jelenleg nem házasok többsége – akik a 15-29 éves fiatalok 89 százalékát teszik ki – közel háromnegyede szeretne házasságban élni és ugyanezt tanácsolná hozzájuk hasonló korú fiatal párnak. Ebben a tekintetben a legtöbben a házasság előtti együttélést pártolják, kevesen vannak azok, akik egyből házasságkötést javasolnának.

A 15-29 éves fiatalok 86 százalékának nincs még gyermeke, azonban közel ugyanekkora arányban fontosnak érzik, hogy gyermekeik legyenek. Egyforma arányt képviselnek azok, akik nagyon és azok, akik inkább fontosnak érzik a gyermekvállalást. A gyermekvállalást fontosnak tartók között felülreprezentáltak a nők, az idősebb korcsoportba tartozók, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők. A regionális jellemzők is meghatározóak: a legfontosabb a gyermekvállalás az Észak-Alföldön, Dél-Alföldön és Észak-Magyarországon élők között. A vágyott gyermekek száma csakúgy, mint a négy évvel korábbi adatfelvétel esetében 2020-ban is átlagosan kettő.

1. ábra: Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke(i) legyen(ek)? Bázis: N2020=8000; százalékos megoszlás

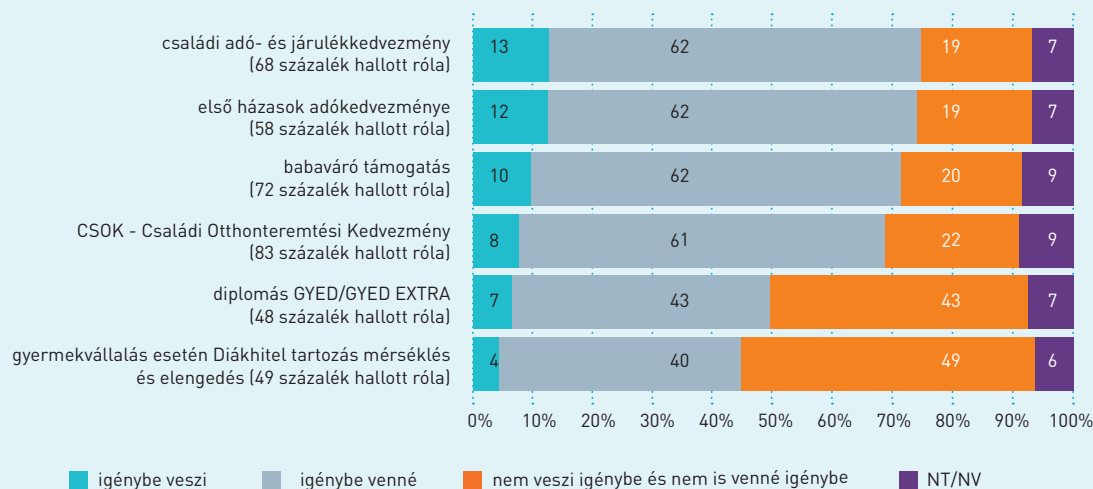
A gyermekvállalás befolyásolói

A gyermekvállalási terveik megvalósítása szempontjából az anyagi helyzet kulctényező. Kétharmaduk (68 százalék) ettől teszi függővé, hogy vállal-e (még) gyermeket. A többi fontos tényező esetén is találunk anyagi természetű, nagyjából hasonló arányban említik a saját lakást, illetve a biztos munkahelyet (39 és 36 százalék). Hasonló mértékben fontos számukra a megfelelő párkapcsolat (38 százalék) vagy az érettség a szülői szerepre (34 százalék), háromtizedük a házasságot (30 százalék) is megemlíti a feltételek között. Jellemzően egynél több, átlagosan három (3,2) feltételt említenek, valamivel többet azok, akiknek nincs még gyermekük.

A fiatalok családalapítását és gyermekvállalását segítő, ösztönző támogatások többé-kevésbé ismer-

tek a megkérdezett 15-29 évesek körében. A legismertebb támogatás a CSOK (Családi Otthonteremtési Kedvezmény), amelyet a válaszadók 83 százaléka ismer, a babaváró támogatást közel háromnegyedük (72 százalék) említette, a gyermekek számától függő családi adó- és járulékkedvezményt kétharmaduk (68 százalék). Kevésbé ismert támogatási forma az első házások adókedvezménye, amelyről a kérdezettek 58 százaléka hallott, míg a diákhitel tartozás mérsékléséről és elengedéséről, valamint a diplomás GYED és GYED extra minden második (49 és 48 százalék). Függetlenül attól, hogy hallottak-e róla általában többségben vannak azok, akik élnének az adott támogatással (vagy már most igénybe veszik).

2. ábra: Magyarországon különböző kedvezmények, támogatások vannak, amelyekkel a fiatalokat segíti az állam. Hallott-e Ön a következőkről...? És igénybe veszi-e jelenleg vagy ha nem Ön szerint igénybe fogja-e venni 2-3 éven belül...? Bázis: N2020=2000; százalékos megoszlás

Támogatások hatása a családalapításra és gyermekvállalásra

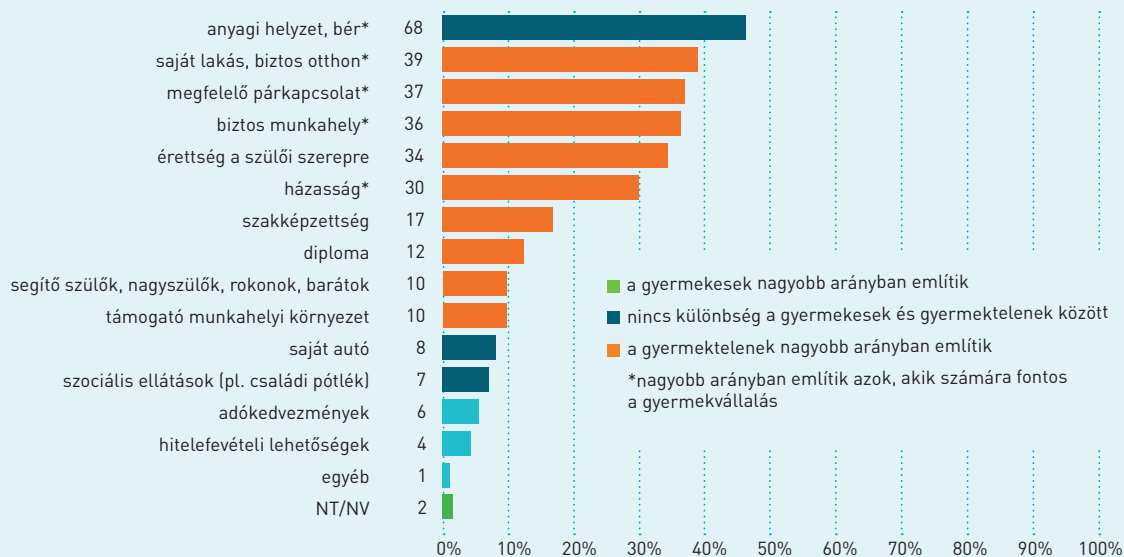
A családalapítást és a gyermekvállalást nem lehet pénzügyi kérdésként megítélni, legalábbis abban az értelemben nem, hogy a családot alapító és gyermeket vállaló fiatalok döntésének közvetlen anyagi motivációját firtatjuk. Mindazonáltal közvetett módon mégis vizsgálható, hogy a különböző támogatási formák ismerete és igénybevétele mutat-e összefüggést a házasság vagy a gyermekvállalás fontosságának megítélésével. Már csak azért is érdekes egy ilyen vizsgálat, mert a mások viselkedésével kapcsolatban az anyagi motiváció sejtése jelen van. A megkérdezett fiatalok fele (51 százalék) inkább vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy sok fiatal kizárólag az anyagi támogatások (adókedvezmény; CSOK) miatt köt házasságot, mindez érvényesnek tekinthető az egyedülállók, a házasok és az élettrással együtt élők csoportjában egyaránt, bár belső hangsúlyeltolódásokat érzékelhetünk.

Az adatok összetettebb vizsgálata azt mutatja, hogy a gyermekesek – akik a 15-29 évesek 14 százalékát teszik ki – statisztikai értelemben is magasabb arányban ismerik a különböző támogatási formákat, ami érintettek lévén logikus is. A gyermekvállalás fontosságát hangsúlyozók jóval magasabb arányban ismerik a vizsgált támogatásokat, pl. azok, akik számára nagyon fontos, hogy gyermekei legyenek szinte mindenki (91 százalék)

hallott a CSOK-ról, míg, akik számára nem fontos, csak minden második (51 százalék). A hatás irányát vizsgálva – ti. a támogatások következménye a gyermekvállalási kedv növekedése vagy a gyermekvállalási kedvvel bírók ismerik-e jobban a támogatásokat – a gyermekvállalási kedv elsődlegességét mutatják, ami a támogatások közvetett, megerősítő hatására utal.

A kétváltozós statisztika szerint az anyagi jellegű támogatások elsősorban abban a csoportban számítanak, ahol a gyermekvállalás fontos cél. Akik számára inkább, vagy nagyon fontos, hogy gyermekeik legyenek, átlag felett említik a gyermekvállalás feltételeként az anyagi helyzetet, a saját lakást, a biztos munkahelyet, a megfelelő párkapcsolatot és a házasságot. Tanulságos, hogy a gyermekesek és gyermektelenek között statisztikai értelemben nincs különbség abban a tekintetben, hogy a jövőbeli gyermekvállalás feltételeként tekintenek-e a megfelelő anyagi helyzetre. A gyermekesek számára ugyanakkor gyakrabban említett okot jelentenek a szociális ellátások, az adókedvezmények, hitelfelvételi lehetőségek. Akiknek (még) nincs gyermekük gyakrabban említik a biztos egzisztenciát (lakást, munkahelyet, képzettséget), a megfelelő párkapcsolatot és a szülői feladatokra való érettséget.

3. ábra: Mitől függ az, hogy vállal-e (még) gyermeket a jövőben? Bázis: N2020=7924/8000; több válasz lehetséges, akiknek lehet gyermeke, százalékos megoszlás

Felhasznált irodalom

Domokos, T. – Kántor, Z. – Pillók, P. – Székely, L. (2021):

Magyar Fiatalok 2020 Kérdések és válaszok - Fiatalokról, fiataloktól.

Erzsébet Ifjúsági Alap. ISBN 978-615-6198-06-8